Osada Hraničky / Gemeinde Reichenthal

Interaktivní naučná stezka
Krajinou studené války

MAPA

Stezka vznikla v rámci projektu Prezentace kulturního dědictví příhraniční oblasti Tachovska.
Projekt je z 5% kofinancován příspěvkem ze státního rozpočtu ČR.

Ves Hraničky, dnes plně zaniklá, se nalézá v katastru obce Nové Domky u Rozvadova. Jednalo se o velkou zemědělskou obec, z níž se dodnes dochovalo několik chalup a opuštěný kostel. Vznik lokality je svázán s boomem technických staveb. V roce 1716 zde byla asi 2 km západně od vsi založena sklárna, nazývaná jednoduše Nová Huť. Podnik do těchto míst přesunul Jan Václav Novohradský z obce Diana. Již kolem roku 1732 dochází k přejmenování Nové Huti na Reichenthal. V roce 1730 začala v reichenthalském údolí pracovat vrchnostenská železárna a několik hamrů. Tyto podniky dotčenou sklárnu zcela zastínily a sklárna tak roku 1755 zaniká. Železárna stojící při Hraničním potoce pod hrází Hraničního rybníka brzy nato taktéž svou činnost zastavila. Hamry pracovaly dál. V roce 1866–1867 se na lokalitě uvádí 6 tyčových hamrů, 1 hamr na kovové pruty, 1 hamr na plech a cínárna. V těchto letech však došlo k transformaci hamrů na leštírenský a brusírenský provoz firmou Kupfer a Glaser.

Původně průmyslový charakter lokality se postupně přetvářel a získával podobu sídelního areálu. Roku 1838 v Reichenthalu existovalo 30 domů, v nichž žilo 522 obyvatel. V roce 1921 měla osada, která patřila pod obec Přimda, 42 usedlostí, ve kterých žilo 340 obyvatel, z nichž dva se hlásili k české národnosti a 337 k německé.

Po 2. světové válce se ves ocitla v zakázaném a hraničním pásmu a byla odsouzena k demolici. V létě a na podzim roku 1946 odešli z Reichenthalu všichni obyvatelé. V blízkosti obce vznikla rota PS Hraničky, která využila domy č. p. 54 a 55. V průběhu 2. poloviny 20. století byla ves pobořena.

Během studia terénních reliéfních tvarů v listopadu roku 2013 se zaměřilo celkem 8 výrazných terénních reliktů, které souvisely se zdejšími průmyslovými provozy. Jednalo se o mlýn (později snad transformovaný na brusírnu) asi 60 m západně od hráze Dolního hraničního rybníka (objekt č. 1), dále leštírenský provoz (původně hamr) pod Dolním rybníkem (objekt č. 2, typickými projevy leštíren je kromě velkého počtu střepů skla též červeně zbarvená půda od leštícího prachu). Po proudu Hraničního potoka byla zjištěna brusírna (objekt č. 3). Jako další výrazný terénní útvar byl zaměřen dlouhý náhon pro provoz bývalé leštírny (objekt č. 4). Objekt č. 5 odpovídá rybníku s parcelním č. 94 (dle Stabilního katastru), souvisejícím s brusírenským provozem (objekt č. 3). Na pravé straně hráze se zachovala výrazná terénní platforma, kde stávala již zmíněná brusírna. Jako další objekt byl zjištěn široký náhon (objekt č. 6) náležející k Dolní leštírně. Objekt č. 7 byl zjištěn ve vzdálenosti 280 m od dodnes zachovaného mostu přes Hraniční potok u bývalé návsi a jednalo se o budovu hamru na výrobu plechu. Poslední objekt č. 8 se nacházel ve vzdálenosti 450 m od předchozích reliktů a byl interpretován jako Nový rybník, který zásoboval dosud jasně patrným náhonem Arnoštin hamr.

Dotčený výzkum je jednou z několika mála badatelských aktivit řešících takovýto typ lokalit nedestruktivními archeologickými metodami. Potenciál výzkumu je značný a kvantita i kvalita archeologických i jiných pramenů postupně klesá. Mimo metodologického a terminologického ukotvení této „nové“ archeologie a sledování vědeckých cílů lze spatřovat značná pozitiva i pro kulturní a sociální rozvoj sledovaných regionů, v tomto případě Tachovska.

Das Dorf Reichenthal, heute vollständig untergegangen, findet sich im Kataster der Gemeinde Neuhäusel bei Roßhaupt. Es handelte sich um eine große landwirtschaftliche Gemeinde, von der bis heute einige Häuser und eine verlassene Kirche erhalten blieben. Die Entstehung des Ortes ist mit einem Aufschwung technischer Bauten verbunden. Im Jahre 1716 wurde etwa 2 km westlich des Dorfes eine Glashütte mit dem einfachen Namen Neuhütte gegründet. Der Betrieb wurde von Jan Václav Novohradský aus der Gemeinde Diana in dieses Gebiet verlegt. Bereits um 1732 wurde Neuhütte in Reichenthal umbenannt. 1730 nahmen im Reichenthaler Tal eine herrschaftliche Eisenhütte und einige Hammerwerke ihre Arbeit auf. Diese Betriebe stellten die oben genannte Glashütte völlig in den Schatten, so dass sie im Jahre 1755 geschlossen wurde. Die am Alingbach unterhalb des Teichdammes liegende Glashütte wurde bald danach ebenfalls stillgelegt. Die Hammerwerke wurden weiter betrieben. Im Jahr 1866/1867 werden vor Ort sechs Stabhammerwerke, ein Hammerwerk zur Stabstahlfertigung, ein Hammerwerk zur Blechfertigung und eine Zinnfabrik genannt. In diesen Jahren wurden die Hammerwerke allerdings in Polier- und Schleifbetriebe der Firma Kupfer und Glaser umgewandelt.

Der ursprünglich industrielle Charakter des Ortes wurde schrittweise umgewandelt und nahm die Form eines Siedlungsareals an. Im Jahr 1838 gab es in Reichenthal 30 Häuser mit 522 Einwohnern. 1921 hatte die Siedlung, die zur Gemeinde Pfraumberg gehörte, 42 Anwesen mit 340 Einwohnern, von denen sich zwei zur tschechischen und 337 zur deutschen Nationalität bekannten.

Nach dem Zweiten Weltkrieg befand sich das Dorf plötzlich in der verbotenen Grenzzone und wurde zum Abriss verurteilt. Im Sommer und Herbst 1946 wurde Reichenthal von allen Bewohnern verlassen. In der Nähe der Gemeinde entstand die Grenzschutz-Kompanie Reichenthal, welche die Häuser Konskriptionsnr. 54 und 55 besetzte. Während der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts wurde das Dorf teilweise zerstört.

Während der Untersuchung der Reliefformen im Terrain im November 2013 wurden insgesamt acht markante Terrainrelikte vermessen, die mit lokalen Industriebetrieben zusammenhingen. Es handelte sich um eine Mühle (später vermutlich in eine Schleifwerkstatt umgewandelt) etwa 60 m westlich des Teichdamms (Objekt Nr. 1), weiter um einen Polierbetrieb (ursprünglich ein Hammerwerk) unterhalb des Unteren Teichs (Objekt Nr. 2, typische Anzeichen eines Polierbetriebes sind neben der hohen Anzahl von Glasscherben auch die vom Polierstaub rot gefärbte Erde). Am Alingbach stromabwärts wurde eine Schleifwerkstatt identifiziert (Objekt Nr. 3). Als ein weiteres markantes Reliefgebilde wurde ein langer Zuleitungskanal für den Betrieb der ehemaligen Polierwerkstatt vermessen (Objekt Nr. 4). Das Objekt Nr. 5 entspricht (laut dem Stabilen Kataster) dem Teich mit der Grundstücksnr. 94, der mit dem Schleifbetrieb zusammenhing (Objekt Nr. 3). Auf der rechten Seite des Teichdammes blieb eine markante Terrainplattform erhalten, auf der die bereits genannte Schleifwerkstatt stand. Als weiteres Objekt wurde ein breiter Zuleitungskanal (Objekt Nr. 6) identifiziert, der zur Unteren Polierwerkstatt gehörte.

Objekt Nr. 7 wurde in einer Entfernung von 280 m von der bis heute erhaltenen Brücke über den Alingbach am ehemaligen Dorfplatz entdeckt, es handelte sich um ein Gebäude des Hammerwerks zur Blechfertigung. Das letzte Objekt Nr. 8 befand sich in einer Entfernung von 450 m von den oben genannten Relikten und wurde als der Neue Teich interpretiert, der mit einem bis heute gut sichtbaren Zuleitungskanal das Ernestinenhammerwerk mit Wasser versorgte.

Die besagte Untersuchung ist eine der wenigen Forschungsaktivitäten, die derartige Ortstypen mit nicht-destruktiven archäologischen Methoden untersuchen. Das Potenzial dieser Untersuchung ist beträchtlich, zumal die Quantität wie Qualität archäologischer und anderer Quellen allmählich abnehmen. Neben der methodologischen und terminologischen Verankerung dieser „neuen“ Archäologie und der Verfolgung von Forschungszielen können bedeutende positive Auswirkungen auch auf die kulturelle und soziale Entwicklung der erforschten Regionen hervorgehoben werden, in diesem Fall der Tachauer Region.

Letecké měřické snímky z roku 1947 zachycují ves nicí těsně po odchodu obyvatel na podzim roku 1946. Jednotlivé snímky byly zpracovány do podoby kompaktního ortofoto kolmého pohledu na vesnici a její blízké okolí.
Luftvermessungsaufnahmen aus dem Jahr 1947, die das Dorf kurz nach der Abwanderung seiner Einwohnern im Herbst 1946 zeigen. Einzelne Aufnahmen wurden in der Form einer kompakten, senkrechten Orthofoto-Perspektive auf das Dorf und seine nahe Umgebung erstellt.

Čtyři snímky obce Hraničky z roku 1907.
Vier Aufnahmen der Gemeinde Reichenthal aus dem Jahr 1907.

Fotografie zachycující stále viditelné pozůstatky objektů leštíren, projevující se typickým okrovým leštícím prachem.
Fotografien mit den immer noch sichtbaren Resten von Objekten der Polierwerkstätte, die durch den typischen Ockerpolierstaub identifiziert werden können.

Relikty náhonu jsou v terénu dosud velmi dobře patrné. Náhon přiváděl vodu do prostoru leštíny. Leštírenský průmysl byl jednou z hlavních výrobních aktivit tohoto regionu. Leštírna v Hraničkách fungovala až do roku 1938.
Reste des Zuleitungskanals sind im Terrain noch sehr gut erkennbar. Der Zuleitungskanal führte das Wasser in den Bereich der Polierwerkstatt. Die Polierindustrie war eine der Hauptfertigungsaktivitäten dieser Region. Die Polierwerkstatt in Reichthal war bis 1938 in Betrieb.

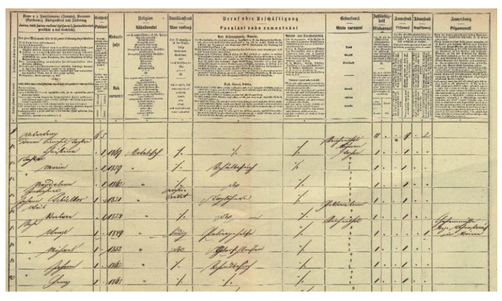

Záznamy o obyvatelích Hraniček ze sčítání lidu roku 1869.
Einträge über die Einwohner von Reichenthal bei der Volkszählung des Jahres 1869.

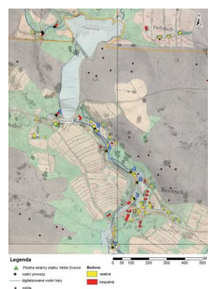

Podrobný plán intravilánu vesnice. Vytvořený na základě terénní průzkumu lokality a detailního geodetického zaměření jednotlivých objektů.
Ausführlicher Plan des bebauten Dorfgebietes. Er wurde auf Grundlage der Terrainuntersuchung des Ortes und der detaillierten geodätischen Vermessung einzelner Objekte erstellt.

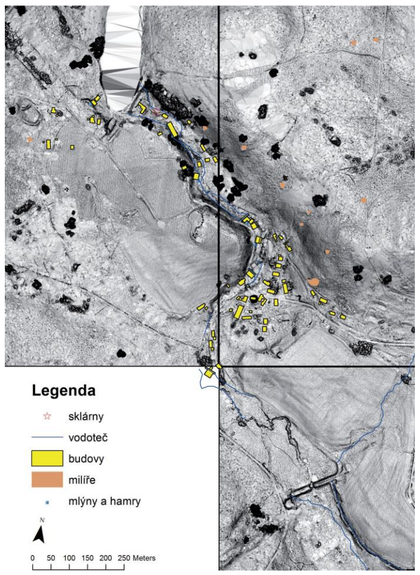

Celkový plán zaniklé osady Hraničky vytvořený kombinací nedestruktivního archeologického terénního výzkumu a analýzou kartografických dat. Jako nejefektivnější interpretační podklad byla využita data leteckého laserového skenování (lidar).
Gesamtplan der verschwundenen Siedlung Reichenthal – erstellt in Kombination der nicht-destruktiven archäologischen Terrainuntersuchung und der Analyse kartographischer Angaben. Als effektivste Interpretationsgrundlage wurden die Angaben aus dem Luftlaserscanner (Lidar) verwendet.